

Himmanach

För Året,
Ester vår Frälsares Christi Födelse,

I 749.

Til LUNDS Horizont,

Eller 55 grad:s $42\frac{1}{2}$ min:s Poli-hægd, och $17\frac{1}{3}$
tids-min:s Meridian-skilnad väster om
Upsala Observatorium;
Utgiften

Ester Hans Kongl. Maj:ts nädigste stabgande
af Des Wetenskaps Academie;

Stockholm, tryckt hos LARS SALVIUS.
Exemplaret säljes båstas och skurit för 2 öre Silf:mt

Sol- och Måntens Förmörkelser;

At de s, som i åhr infalla, blifwa de 2
sta hos os på klar himmel synlige.

Den förra skjer i Månen den 12 De-
cember, som under Lunds Meridian först mö-
tes kl. 7: 37 min. Dessa rätta begynnelse bli-
ver kl. 7: 45 min. stiger til $4\frac{3}{4}$ tum eller tolfte de-
clar af Månen's tvärslinie kl. 8: 54- m. och
slutes kl. 10: 4 m. så at 7 eller 8 min. där-
efter, densamma aldeles försvunnit.

Den andra syns i Solen, den 28 Decem-
ber i N: delen af Africa och i W. af Asien nä-
stan total och ringformig; men här i Europa
större eller mindre, alt som länderne äro mer
eller mindre S: ut belägna. I Lund kan
des första början observeras kl. 9: 5 min.
blir som störst på nedra brädden litet öfver
62° Solens XII delar kl. 10: 15- min. och
får sit slut kl. 11: 26 min. alt för
middagen.

2c (o) 25

Beskrif-

Beskrifning om Jordpåron.

Jordpåron (Potates) en jordfrukt, tjenande
af förmäligast til människans föda, hvilket
urprung är ifrån Westindien, men derifrån för-
många år tilbaka inbragte uti Europa, til Spanien,
Portugall, Engeland och Frankrike, och äro de
från sistnämnde Rike genom Herr Commercie-Råd-
et Alströms föranstaltande år 1723. då Alings-
åhs Manufacturie anlades, först i Sverige inbrag-
te hvarifrån de sedan til många orter i Riket ås-
tro fringspridde.

Dessa jordpåron stå ej väl emot vårfölden,
derföre böra de ej utsättas förr än frostnätterne
ej mer äro at befara; de öfvergå alla andra slag
i astomma och mytta för hushållen, hvarföre de
så mycket mera äro värde at befördra til plan-
tering.

De våxa i all slags jordmon, undantagan-
de stel eller fast jord, såsom stark lera eller Stew-
flapper, mycket fet jord är ej heller tjenlig. Jor-
den tilredes med plögningar, såsom annan sådes-
jord, och gödes hålst med spän-dyngar; ty den
gör jorden los och öppen, och följamtliggen mera
bequäm för de spåda utstötten at tränga sig ige-
nom.

De

De små Jordpåron, som icke är större än duftveägg eller walnötter, brukas ofta skurna till plantering, men de större böra skäras i 2, 4, 6 eller 8 stycken, hvarvid i akttagas bör, at hålen eller ögonen icke skadas.

Sedan jorden är tilredd, så plöges en djupåförring, hvaruti en person, under det han följer Åkermannen, sätter Jordpåronen en halv aln ifrån hvar andra; den andra färden, som göres en halv aln derifrån, blifver til de jordpåronens täckning, som är planterade i första färden; den tredje skötes såsom den första, och så vidare, til des hela åkren blifvit planterad, då den görs jämn med en harf eller harka. Annars är det brukeligt, i synnerhet vid mindre planteringar, att tilreda jorden såsom läksångar, att gräfsva med spadar, då med en åt den ena ändan spetsig kapp göres hål uti sången, en halv aln ifrån hvar annat, och nästan et qvarter djupt, deruti Jordpåronen inlägges, och sedanmera igenharkas hålen och sången görs jämn. Ogräs har samma verkan hos detta, som hos andra jordrötter, at det hindrar växten, hvarfore de böra frjas dess ifrån til des växten fådt stadga.

När själken wuxit något litet öfwer jorden, så täckes den med jorden, som är omkring, til syrla för rotens; derefter bör den växa til des Jordpårons blommorna utslagit, då bladen med själken skäres af en fjerdedels aln ifrån jorden, hvarigenom roten får bättre trefnad, och det afskurna kan brukas til kostoder för mjölkkor, då mytan deraf visar sig med mjölkens och gräddans sming.

Bärgningen måste gå för sig om Hösten, så snart det ringaste tecken til frost skönjes: til des verkställighet brukas en trågassel, lik en byngegrep, som harver tre breda speciella ändar, at den så mycket bättre kan gå neder i jorden, och så stark, at den kan twingas under rötterna, vid pass en halv aln ifrån själken och et qvarter djupt, hvarmed jorden upbrytes, då Jordpåronen placeras derifrån och straxt fastas i en såd eller balga med wattu, hvaruti all mullen astwättas, och sedan läggas til torfning på et gälf, som är bestött med halm, allenast på et dygn, och sedan i en tunna sättas ned i källaren at förvaras.

Fråst tål benva växten icke mera än rosvor; ih deraf blifver den otjentlig så til husbehof, som til plantering; derfore är goda själlare nödige, hvaruti de förvaras.

Nyttan af dese är mångfaldig: de brukas
säsom andra rötter til soppor, fiskt, fläsk och
saltkjött; stekte i aska eller kokte at åta med smör
och salt, smaka som Castanier; de åtas ock af faste
tige allena med salt; torkade och malna til mjöl,
tjena til pankakor och vålling: bröd kan baka
af dem, då de först kokas och efter kokninges ta
ges det lofnade skinnet bort, sedan knådas de ut
et trog, säsom en annan deg, då der til läggas
så mycket mjöl, som utan watten bequämligent lä
ter sig infnåda i rötternas egen saft, ju grövre
mjölet är, som tages dertil, ju bättre och mörare
blifwer brödet deraf; de äro ock tjenlige til Brän
newins bränning, då de först förtvallas, der
ester i sitt spad sänderstötas, och så länge arbet
as, tils de blifwa som en deg, då utspädas til
sättningen med sjudbett watten, och sedan fort
fares hår med säsom med annor tillsättning til
bränning; häraf kan åfwen göras så fint poudre
och starkelse, som af det bästa hwete: desutom
brukas de til at gjöda och föda swin, oxar, fal
koner, höns och gjäss, med mera.

Härom kan utförligare underrättelse fås af hen
Commercie-Råd Alströms Färaberde, utgiften 1727, och
tilförsning 1733, samt af Kongl. Wetenskaps Academien
Handlingar för tredie quartalet 1747.

Innesvarande års Marknader i Swea- och Götha Rike, samt Finnland.

I JANUAR. Månad.

Schillstuna och Söderhamn, den 2.
Skeninge, den 4. Nyköping, Skara,
Raumo, Borgo, Falköping, Larvast
hus, Glomans, Ingatorp, Torp och V
dre, den 6. Söderköping och Holjeby, den
7. Hudvikswall och Åkersund, den 9.
Mariäfred, den 10. Westerwik och Jön
köping, den 11. Linköping, Wennersborg,
Enköping, och Östhammar, den 13. Sö
dertelge, den 14. Abo, Örebro, Wimmer
by och Gränna, den 19. Upsala-Distingen,
den 23. Nordköping, Christianstad, Bos
räs, Hedmora, Sköfde, Nystad, Helsing
fors, Amål, Karislojo, Lommarsyd och
Sollestrå, den 25.